FILOLOGIYA, FALSAFA, MADANIYAT VA SAN'AT: UMUMIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
YAKUNLARI BO'YICHA ILMIY ISHLAR TO'PLAMI

Issue - 11(2026) Available at www.uznauka.uz

PERL BAK ROMANIDA MUROJAAT VA EGALIK SHAKLLARI ORQALI YAQINLIKNING IFODALANISHI

To‘xtayeva Farida Ismatullayevna

Buxoro davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Elektron pochta: ilmiyizlanuvchi@gmail.com

Annotatsiya. *Tezisda Perl Bakning “East Wind: West Wind” romanida qarindoshlik atamasi, egalik shakli va shaxs olmoshlari orqali suhbatdoshga nisbatan yaqinlik qanday ifodalanishi tahlil qilinadi. Asarning boshlanishidagi hikoyachi murojaati va farzandni otasiga tutqazish epizodi qiyoslanadi. Birinchi epizodda suhbatdoshga tanlangan nomning, ikkinchisida esa egalik shakllari almashuvining pragmatik vazifasi yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *Murojaat, qarindoshlik atamasi, egalik olmoshi, nutqiy yaqinlik, hikoyachi, pragmatika.*

ВЫРАЖЕНИЕ БЛИЗОСТИ ЧЕРЕЗ ФОРМЫ ОБРАЩЕНИЯ И ПРИТЯЖАТЕЛЬНОСТИ В РОМАНЕ ПЕРЛ БАК

Тухтаева Фарида Исматуллаевна

Независимый исследователь Бухарского государственного университета

Электронная почта: ilmiyizlanuvchi@gmail.com

Аннотация. В тезисе анализируется, каким образом в романе Перл Бак «East Wind: West Wind» посредством термина родства, притяжательной формы и личных местоимений выражается близость по отношению к собеседнику. Сопоставляются обращение рассказчицы в начале произведения и эпизод, в котором ребёнка передают отцу. В первом эпизоде раскрывается прагматическая функция наименования, выбранного для

собеседника, а во втором эпизоде прагматическая функция смены притяжательных форм.

Ключевые слова: Обращение, термин родства, притяжательное местоимение, речевая близость, рассказчик, прагматика.

EXPRESSION OF CLOSENESS THROUGH FORMS OF ADDRESS AND POSSESSIVE FORMS IN PEARL BUCK'S NOVEL

To'xtayeva Farida Ismatullayevna
Independent researcher, Bukhara State University
E-mail: ilmiyizlanuvchi@gmail.com

Abstract. The thesis analyzes how closeness to the interlocutor is expressed through a kinship term, a possessive form and personal pronouns in Pearl Buck's novel "East Wind: West Wind". The narrator's address at the beginning of the work is compared with the episode in which the child is handed to the father. The first episode reveals the pragmatic function of the name chosen for the interlocutor, and the second reveals the pragmatic function of the alternation of possessive forms.

Keywords: Address, kinship term, possessive pronoun, discourse closeness, narrator, pragmatics.

KIRISH. Badiiy matnda qahramonlar o'rtasidagi munosabat ularning bir-birini qanday atashi va o'zini suhbatdoshga nisbatan qanday joylashtirishi orqali namoyon bo'ladi. Perl Bakning "East Wind: West Wind" romanida Kvey-lan turmushidagi o'zgarishlarni birinchi shaxsda hikoya qiladi. Uning hikoyasi

muayyan tinglovchiga yo‘naltirilgani uchun madaniy tafovutlar muloqotdagi yaqinlik, tushunish va ishonch bilan bog‘liq holda ochiladi [1].

Mazkur tezisning maqsadi ikki epizodda munosabat o‘zgarishini ko‘rsatadigan grammatik va leksik belgilarni aniqlashdir. Tahlilda uch savolga e’tibor berildi. Birlikni kim ishlatadi? U kimga yoki nimaga ishora qiladi? Uning vazifasi yonidagi gaplar bilan qanday aniqlashadi? Kontekstual va pragmatik tahlil asosida avval shaklning bevosita ma’nosi aniqlanadi, keyin uning suhbatdagi vazifasi izohlanadi. Misollar Fernández-Rodríguez maqolasida keltirilgan roman parchalaridan olindi [2].

ASOSIY QISM (MUHOKAMA VA NATIJA). Qarindoshlik atamasining murojaat vazifasi. Roman boshida Kvey-lan suhbatdoshini “My Sister” deb ataydi [2]. Birikmadagi sister odatda opa-singillik munosabatini bildiradi. Mazkur kontekstda esa suhbatdoshning kelib chiqishi Kvey-lannikidan farq qiladi. Hikoyachi uning o‘zlari orasida yashaganini va hikoyani tushunishini kutayotganini aytadi. Bu qo‘shimcha axborot sister atamasini hikoya qilishga asos bo‘ladigan yaqinlik va ishonch belgisi sifatida talqin qilishga imkon beradi.

My shakli so‘zlovchining suhbatdosh bilan shaxsiy aloqasini ko‘rsatadi. Unga hamroh bo‘lgan you shakli tinglovchini gapning bevosita ishtirokchisiga aylantiradi. Hikoyachi suhbatdoshning boshqa yurtlarga mansubligini ham eslatadi. Shunday qilib, madaniy mansublik haqidagi ma’lumot bilan o‘zaro yaqinlikni ifodalovchi murojaat bir kontekstda yonma-yon keladi. Madaniy tajriba jihatidan farq qiladigan kishiga oilaviy leksika orqali yaqinlik bildirilishi epizodning pragmatik xususiyatidir.

Kvey-lan murojaat shaklini o‘zi tanlaganini aytadi va undan keyin hikoyasini to‘liq aytib berish niyatini bildiradi. Bu ketma-ketlik ikki vazifani bog‘laydi. Avval tinglovchiga yaqinlik ifodalanadi, so‘ng unga shaxsiy tajribani bilish imkoniyati beriladi. Atamaning bunday qo‘llanishi murojaatni keyingi bayonga tayyorlovchi nutqiy vositaga aylantiradi. Fernández-Rodríguez ham asarning shu qismida tinglovchining yaqinligi va hikoyaning muayyan adresatga qaratilganiga e’tibor beradi [2].

Tahlil uchun birlikning qayerda kelganini qayd qilish muhim. Murojaat hikoyaning boshida joylashgani sababli u keyingi voqealarga munosabatni oldindan belgilaydi. O‘quvchi Kvey-lanning tajribasini u ishonch bildirgan tinglovchi orqali qabul qiladi. Matnda qarindoshlik atamasi qo‘llangan boshqa vaziyatlarni baholashda esa murojaatning ayni vaziyatdagi vazifasi har safar kontekstdan aniqlanishi kerak.

Egalik shakllari orqali munosabatning ifodalanishi. Farzandni otasiga tutqazish epizodida Kvey-lan nutqida “thy first-born son” birikmasi qo‘llanadi [2]. Thy shakli bolani murojaat qilinayotgan shaxs, ya’ni ota bilan bog‘laydi. So‘zlovchi o‘zini turmush o‘rtog‘i sifatida uchinchi shaxs orqali ataydi va farzandni unga tutqazadi. Gapning grammatik qurilishi marosimda ona, ota va bolaning qanday o‘rin egallashini ko‘rsatadi. Shu jihatdan egalik shakli voqea ishtirokchilarining rollarini aniqlashtiruvchi vositaga aylanadi.

Otaning javobida “He is ours” shakli qo‘llanadi [2]. Ours ushbu dialogda ota va onani birgalikda qamrab oladi. Shu javobda farzandni onaga qaytarish harakati ham muhim dalil bo‘ladi. So‘z va harakatni birga o‘qiganda bolaning ota bilan bog‘langan tarzda taqdim etilishidan ota-onaga umumiy mansublikni bildiruvchi

ifodaga o‘tish ko‘rinadi. Epizoddagi egalik ma’nosini oilaviy aloqadorlik va mas’uliyat nuqtayi nazaridan talqin qilish mumkin.

Ikki epizodda birinchi shaxsga aloqador shakllar turli vazifani bajaradi. My orqali hikoyachi tinglovchi bilan shaxsiy aloqani belgilaydi. Ours orqali dialog ishtirokchilarining ikkalasi bir doiraga kiritiladi. Birinchi holatda tanlangan nom hikoyani boshlash va tinglovchiga ishonchni ifodalashga xizmat qiladi. Ikkinchi holatda javob avvalgi gapda o‘rnatilgan munosabatni qayta ifodalaydi.

Qiyosda har ikkala birlikning referenti va nutqdagi vazifasi hisobga olinadi. Shakllarning shaxsga aloqadorligi ularning vazifasi aynan bir xil ekanini bildirmaydi. Murojaatda tinglovchining hikoyadagi o‘rni, dialogda esa oila a’zolarining bir-biriga munosabati muhimdir. Ikkala tahlilda ham yaqinlik darajasini aniqlash uchun birlikning o‘zi, uning adresati va undan keyingi nutqiy harakat birga tekshiriladi.

XULOSA. Tahlil qilingan ikki epizod badiiy yaqinlikning qanday lisoniy vositalar orqali ifodalanishini ko‘rsatadi. Kvey-lanning tanlagan qarindoshlik murojaati suhbatdoshini shaxsiy voqealarni tinglashga loyiq kishi sifatida belgilaydi. Farzand haqidagi dialogda esa egalik shaklining o‘zgarishi onaning va otaning bolaga aloqadorligini birgalikda ifodalaydi. Birinchi holatda nomlash, ikkinchi holatda egalik shakli va unga mos harakat munosabatni aniqlashtiradi.

Tezisda tahlil qilingan birliklarni boshqa matnlar bilan qiyoslash uchun uch belgi yetarli boshlang‘ich asos bo‘la oladi. Avval birlikning bevosita referenti aniqlanadi. Keyin qaysi muloqot vaziyatida va kim tomonidan ishlatilgani ko‘rsatiladi. Nihoyat, ifodaning vazifasi keyingi javob yoki voqea bilan tekshiriladi. Shu asosda o‘zbek tilidagi qarindoshlik murojaati bilan ingliz tilidagi

sister shakli, shuningdek, umumiy mansublikni bildiruvchi shakllar kontekstdagi vazifasi bo‘yicha qiyoslanishi mumkin. Bunday qiyoslashda tarjima variantlarining o‘zi bilan birga murojaat kimga qaratilgani va munosabatga qanday ta’sir qilgani ham hisobga olinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Buck, P. S. East Wind: West Wind [elektron nashr]. New York: Open Road Media, 2012. URL: https://openroadmedia.com/ebook/east-wind-west-wind/9781453263464

2. Fernández-Rodríguez, C. M. ‘The Times Have Changed’: American Self-Discovery in Pearl S. Buck’s East Wind West Wind. Revista Canaria de Estudios Ingleses. 2022;(84):57–68. DOI: 10.25145/j.recaesin.2022.84.05